

สิทธิเพศหลากหลายในฐานะพลเมืองและความต้องการสวัสดิการสังคมในประเทศกำลังพัฒนา

Sexual Diversity Rights as Equal Citizenship and Social Welfare

Needs on Developing Countries

เคท ครังพิบูลย์¹

Kath Khangpi boon²

Abstract

In this research study, I assess the social situation of Sexual Diversity, critiquing the development of society's perspectives that reflect the stigmatization and discrimination LGBTIQ face. Based on this critique, I make recommendations for the further study of sexual diversity, using an analytic framework consisting of gender, sexuality, power, and marginality. While I review prior studies in this study, I present the topic through document review methodologies. The findings show that the study of sexual diversity must lie on a basis of understanding in what is LGBTIQ constitutes. This understanding affects the extent to which researchers understand the diversity of LGBTIQ. Issues that also need to be considered include cultural aspects of gender, the structure of oppression, societal power, violence, and pressure. The study of gender diversity must involve gaining access to LGBTIQ' experiences and perspectives and understanding them, which will lead to understanding. The methodologies to be used should critique knowledge/truths about LGBTIQ. As for increasing understanding, existing research is useful, addressing identities, agency, and diversity among sexual diversity, as well as the impact of social class. Using these methods will enable researchers to portray LGBTIQ in a positive light, contribute to social change, and promote the rights of social welfare.

Keywords: Sexual Diversity Rights, Marginalization, Social Welfare

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ทางสังคมของเพศหลากหลาย วิเคราะห์แนวคิดทางสังคมที่สะท้อนต่อการตีตราและการเลือกปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้างข้อเสนอยุทธศาสตร์ในการสร้างมุมมองในการศึกษาเพศหลากหลาย โดยใช้แนวคิดเรื่องเพศภาวะ และเพศวิถี แนวคิดเรื่องอำนาจ และแนวคิดการเป็นชายขอบ เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาและทบทวนเอกสาร จากการศึกษา พบว่า การศึกษาเรื่องเพศหลากหลายจะต้องมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ทางเพศ โดยอาศัยทั้งระบบคิด วิถีชีวิต การปรับตัว ศักยภาพ การให้คุณค่ากับสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งจิตวิญญาณของเพศหลากหลาย ในการทำความเข้าใจในความหมายของเพศหลากหลายที่มีนัยยะต่อการรับรู้ความแตกต่างหลากหลายของเพศหลากหลายที่ส่งผลต่อการเลือกรับไปตามความคาดหวังของสังคม การสร้างฐานคติหรือกรอบวิธีคิดที่อาศัยการทบทวนความรู้ความจริงของเพศหลากหลาย ผ่านเรื่องวัฒนธรรมความเป็นเพศ โครงสร้างการกดขี่และความรุนแรงของสังคม และอำนาจและแรงกดดันจากสังคม ส่งผลให้เกิดการผลิตซ้ำมายาคติทางเพศจากบริบทของสังคมที่ปราศจากความเข้าใจและนำไปสู่การเป็นกลุ่มคนชายขอบ การศึกษาเพศหลากหลายมาเป็นผลจากการสร้างการเข้าถึงและ

¹ อาจารย์ประจำ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² Lecturer, Faculty of Social Administration, Thammasat University, Thailand

E-mail: kathkpb@tu.ac.th

ความเข้าใจที่นำไปสู่การสร้างการยอมรับโดยปฏิบัติการทางวิธีวิทยาที่วิพากษ์ความรู้/ความจริงในเพศหลากหลาย อันนำไปสู่การพัฒนาเรื่องการคิดสวัสดิการสำหรับกลุ่มเพศหลากหลายในสังคมไทยต่อไป

คำสำคัญ: สิทธิเพศหลากหลาย, คนชายขอบ, สวัสดิการสังคม

บทนำ

การละเมิดสิทธิของความเป็นมนุษย์กับกลุ่มเพศหลากหลาย (Sexual Diversity) หรือในภาษาอังกฤษใช้ตัวย่อว่า LGBTIQ เกิดขึ้นลักษณะของการกดขี่จากอัตลักษณ์ของความเป็นเพศ การผลิตซ้ำในเรื่องเพศวิถี และการตีตราให้มีพื้นที่ทางสังคมที่จำกัด การเลือกรับรู้ของสังคมมองว่า LGBTIQ ควรดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามบรรทัดฐานสังคม จนจำกัดวิถีชีวิตและการไม่ยอมรับ การมองเพศหลากหลายในลักษณะภาพเหมารวมและในเชิงลบถือเป็นการเลือกปฏิบัติในระดับทัศนคติ แนวคิดสิทธิมนุษยชนระบุให้รับรองและคุ้มครองเฉพาะสิทธิในเรื่องของสิทธิพลเมืองเฉพาะคนในรัฐของประเทศนั้นๆ ต่อมาก็มีการพัฒนาการของสิทธิมนุษยชนที่ถูกตีความในเรื่องสิทธิทางสังคม สิทธิทางเศรษฐกิจ และสิทธิทางด้านวัฒนธรรม การขยายความดังกล่าวทำให้เกิดการขยายขอบเขตให้ครอบคลุมคนที่ถูกทำให้เป็นคนชายขอบ (Marginalization) ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง คนชรา เด็ก ผู้พิการ รวมถึงผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศด้วย การขยายความในมิติของสิทธิมนุษยชนจึงทำให้บุคคลถูกทำให้เป็นชายขอบในมิติเพศภาวะได้รับความสนใจในการคุ้มครองมากขึ้น เป็นพัฒนาการในเรื่องของสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

เพศชายขอบในทัศนะของผู้ศึกษา คือ เพศที่ไม่ได้ถูกจัดวางอยู่ในความคาดหวังของสังคมในแบบเพศกระแสหลัก (หญิง-ชาย) ดังนั้นเพศหลากหลายจึงถูกขีดด้วยเส้นแบ่งด้วยเรื่องเพศและถูกผลักไสไปอยู่ชายขอบของการให้พื้นที่ของการยอมรับ จึงเรียกได้ว่าเป็นเพศชายขอบ โดยวัดจากการยอมรับและการปฏิบัติของคนในสังคม ขอย้ำว่าสิ่งที่ทำให้เกิดและเรียกว่าเพศชายขอบนั้น เกิดขึ้นมาจากที่ที่คนสังคมมีมุมมองเรื่องเพศคับแคบตั้งอยู่บนฐานของการมีสองเพศเป็นบรรทัดฐานเพศอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นตามบรรทัดฐานนั้นก็ถูกมองเป็นอื่น ภาวะความเป็นอื่นนี้จึงทำให้คนมองว่าตัวเองเป็นเพศกระแสหลักรับรู้ว่ามีสิ่งที่แสดงออกนั้นถูกต้องที่สุด ส่วนคนที่เป็นเพศกระแสรองและหลากหลายทางเพศ จะรู้สึกตัวว่ากำลังทำผิดรู้สึกผิด ประกอบกับสังคมก็มองว่าผิดไปจากสิ่งที่กำหนดไว้แบบสองเพศ ดังนั้นพื้นที่ในการแสดงออกความเป็นเพศจึงมีข้อจำกัดเงื่อนไข และนำไปสู่การไม่สามารถแสดงออกถึงเป็นตัวของตัวเองได้เต็มที่ มีการปกปิด แอบซ่อน และไม่กล้าเผชิญกับการแสดงตัวในสังคม รวมไปถึงการรับรู้ถึงความไม่ปลอดภัยในการแสดงตนในฐานะที่เป็นเพศชายขอบ

กลุ่มเพศหลากหลายไม่สามารถเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคม สะท้อนถึงความจำกัดของงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมของประเทศไทยยังก้าวไปไม่ถึงการกำหนดเป้าหมายความมั่นคงของมนุษย์อย่างทั่วถึงและครอบคลุมประชากรทุกกลุ่ม จนเกิดเป็นกลุ่มชายขอบในสังคมไทย เพศหลากหลายในฐานะเป็นกลุ่มชายขอบทางเพศและเป็นหนึ่งในพลเมืองของรัฐนั้น รัฐไทยจำเป็นต้องคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญ ที่ระบุในมาตรา 30 ว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็น ต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้” (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550) ซึ่งคำว่า “เพศ³” ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญนั้นได้มีบันทึกเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญว่ารวมถึงกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไว้ด้วย แต่ในทางปฏิบัติภาครัฐกลับไม่มีการสำรวจประชากรเพศหลากหลายหรือไม่มีฐานข้อมูลฐานประชากรที่แน่ชัด รวมถึงการไม่มีนโยบายจากทางภาครัฐในการสนับสนุน คุ้มครองและรองรับสถานภาพทางเพศด้วย

³ รัฐธรรมนูญ 2550 มีการลงบันทึกเจตนารมณ์เอาไว้ในมาตรา 30 วรรค3 ว่า การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศ จะกระทำมิได้ โดยได้อธิบายคำว่าเพศไว้ดังนี้ “ความแตกต่างเรื่องเพศ นอกจากหมายถึงความแตกต่างระหว่างชายหรือหญิงแล้ว ยังหมายรวมถึงความแตกต่างของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ (sexual identity) หรือเพศสภาพ (gender) หรือความหลากหลายทางเพศ (sexual diversity) แตกต่างจากเพศที่ผู้นั้นถือกำเนิดอยู่ด้วย จึงไม่ได้บัญญัติคำดังกล่าวข้างต้นไว้ในมาตรา 30 เนื่องจากคำว่า “เพศ” ให้ความหมายรวมถึงคำดังกล่าวอยู่แล้ว และจะไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ

ทิศทางการจัดบริการของรัฐสำหรับเพศหลากหลายจึงยังไม่มี ความชัดเจน เนื่องจากผู้เสนอนโยบายทางสังคมยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในตัวตนและวิถีชีวิตของเพศหลากหลาย จึงมีเพียงผู้ที่จัดวางตนเองในกรอบแห่งเพศกระแสหลักแบบหญิงและชายที่จะได้รับการยอมรับและมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ได้มากกว่าเพศกระแสรอง ส่งผลให้เกิดช่องว่างหรือการขาดชุดความรู้และการทำความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม ผลที่ตามมาคือการขาดบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีความเข้าใจในสถานการณ์และปรากฏการณ์ของเพศหลากหลาย ทั้งนี้การรับรู้เรื่องความแตกต่างหลากหลายทางเพศจึงเป็นผลพวงมาจากการยึดมั่นและติดอยู่ภายใต้วัฒนธรรมความเป็นเพศกระแสหลัก ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการให้บริการทางสังคมไปจนถึงการสร้างนโยบายที่ขาดความละเอียดอ่อนต่อประเด็นความหลากหลายทางเพศ

รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ⁴ ได้ระบุอย่างชัดเจนถึงสถานการณ์การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะที่เกิดกับเพศหลากหลาย เกิดการละเมิดสิทธิเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการแต่งกายในการเข้ารับปริญญาบัตร การห้ามแต่งกายตามเพศภาวะที่ตนเลือกในสถานศึกษา นอกจากนี้ บางสาขาวิชาในมหาวิทยาลัยยังไม่เปิดรับนักศึกษาที่เป็นกะเทยเข้าศึกษา และกรณีเอกสาร สด.43 หรือใบตรวจรับรองทหารกองเกิน เป็นเอกสารทางราชการว่า กะเทยถูกละเมิดสิทธิและถูกเลือกปฏิบัติ โดยเอกสารนั้นระบุว่ากะเทยเป็นผู้มีความผิดปกติทางจิตถาวร และถูกระบุว่า “เป็นโรคจิตวิกลจริต” ในเอกสารสำคัญนั้น (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550, น.17)

การละเมิดสิทธิของความเป็นมนุษย์ในกลุ่มเพศหลากหลายเกิดขึ้นในลักษณะต่างๆ ทั้งการกดขี่ การผลิตซ้ำและการตีตราให้มีพื้นที่ทางสังคมที่จำกัด การเลือกรับรู้ของสังคมที่มองว่าเพศหลากหลายควรดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามบรรทัดฐานสังคมจนจำกัดวิถีชีวิตให้มีความคับแคบไปตามค่านิยมทางสังคมที่คาดหวัง นอกจากนี้ยังพบว่า มีการมองในลักษณะภาพเหมารวมเชิงลบถือเป็นการเลือกปฏิบัติในระดับทัศนคติ ที่ผ่านมารอบหลักแห่งสิทธิมนุษยชนถูกระบุให้รับรองและคุ้มครองเฉพาะสิทธิในเรื่องของสิทธิพลเมือง เฉพาะคนในรัฐของประเทศชาตินั้นๆ ต่อมาก็มีการพัฒนาการของสิทธิมนุษยชนที่ถูกตีความในเรื่องสิทธิทางสังคม สิทธิทางเศรษฐกิจ และสิทธิทางด้านวัฒนธรรม การขยายความดังกล่าวทำให้เกิดการขยายขอบเขตให้ครอบคลุมคนที่ถูกทำให้เป็นคนชายขอบ ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง เด็กและผู้พิการ รวมถึงผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศด้วย การขยายความในมิติของสิทธิมนุษยชนจึงทำให้บุคคลที่ถูกทำให้เป็นชายขอบในมิติเพศภาวะได้รับความสนใจในการคุ้มครองมากขึ้น อันเป็นพัฒนาการในเรื่องของสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

หากหลักการสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นหลักการสากลยืนยันถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมาโดยกำเนิดของมนุษย์ คำถามสำคัญคือสิทธิดังกล่าวนี้หมายรวมถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงความเป็นเพศของตนเอง หรือความสามารถเลือกวิถีชีวิตทางเพศได้เองหรือไม่ ด้วยเหตุนี้การมีสิทธิที่จะกำหนดเจตจำนงความเป็นเพศของตนเองของเพศหลากหลายจึงเป็นประเด็นสิทธิมนุษยชนอีกประเด็นหนึ่งที่สังคมควรที่จะเรียนรู้และรณรงค์ให้เกิดความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

หากวิเคราะห์กรณีการถูกละเมิดสิทธิของเพศหลากหลายในสังคมไทย พบว่า องค์ความรู้วิทยาศาสตร์การแพทย์มีอิทธิพลและบทบาทต่อชีวิตเพศหลากหลายเป็นอย่างมาก โดยได้ครอบงำสิทธิในการกำหนดเจตจำนงความเป็นเพศ ความน่าสนใจคือ วิทยาศาสตร์การแพทย์มีอำนาจวินิจฉัยเพศหลากหลายให้ตกอยู่ในภาวะเจ็บป่วยทางร่างกาย หรือไม่ก็ทางจิตใจที่ “ผิดปกติ” ต้องได้รับการรักษา เหตุนี้จึงมีผู้คนจำนวนมากเชื่อตามวาทกรรมทางการแพทย์ องค์ความรู้นี้ส่งผลกระทบ

⁴ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมกับเครือข่ายความหลากหลายทางเพศ จัดสัมมนาเรื่อง การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ด้านความหลากหลายทางเพศตามหลักการ Yogyakarta Principles) เปิดเผยว่า ในประเทศไทย คณะบดีคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัย ประกาศไม่รับกะเทยเข้าเรียนต่อ เน้นรับเฉพาะชายจริงทั่วไปเท่านั้น หรือมหาวิทยาลัยบางแห่งห้ามนักศึกษากะเทยที่แต่งหน้าหรือใส่กระโปรงเข้าสอบ และตั้งคำถามว่า เหตุใดประเทศไทยจึงให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชน ยังมีความพยายามกีดกันและต่อต้านกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งขัดกับหลักการสากล

ต่อวิถีชีวิตของเพศหลากหลาย เป็นต้นเหตุแห่งการถูกเลือกปฏิบัติ การถูกละเมิดและสิทธิรอนสิทธิ รวมทั้งปัญหาการเป็นเหยื่อของความรุนแรงในทุกรูปแบบ

หากกล่าวถึงระบบการให้บริการทางสวัสดิการและการสังคมสงเคราะห์ที่มีต่อการกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พบว่า มีการจัดบริการสวัสดิการสังคมด้านการแพทย์และสุขภาพโดยเน้นทางการให้บริการผู้ป่วยเอชไอวี/เอดส์เท่านั้น สำหรับสวัสดิการสังคมด้านอื่น ๆ ยังไม่พบหลักฐานหรือการศึกษาวิจัยที่ชัดเจนทั้งในทางนโยบายและในทางปฏิบัติ กล่าวได้ว่าความรู้ในการทำงานกับกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และข้อมูลที่เป็นหลักฐานในเชิงสถิติหรือรายงานที่เป็นประโยชน์และจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องมีอยู่อย่างจำกัด เห็นได้ชัดว่าการสังคมสงเคราะห์ในปัจจุบันยังต้องการการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานให้มีความหลากหลายมากขึ้น ประเด็นที่เป็นความท้าทายต่อวิชาชีพสังคมสงเคราะห์คือหากวิชาชีพนี้มุ่งเสริมสร้างความเป็นธรรมทางสังคม จำเป็นใช่หรือไม่ที่การปฏิบัติงานด้วยเป้าหมายดังกล่าวต้องครอบคลุมกลุ่มคนชายขอบ เช่น เพศหลากหลาย รวมไปถึงกลุ่มเปราะบางอื่นๆ คำถามในระดับอุดมการณ์ย่อมนำไปสู่การตอบปัญหาในระดับปฏิบัติ ดังนั้นนักสังคมสงเคราะห์ต้องเริ่มประเมินศักยภาพของตนเองด้วยว่ามีความสามารถแปลงความมุ่งมั่นระดับอุดมการณ์สู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมในระดับปฏิบัติด้วยการช่วยให้สมาชิกในสังคมกล้าเผชิญหน้ากับความซับซ้อนของปัญหามากน้อยแค่ไหนอย่างไร

ชีวิตและตัวตนของอัตลักษณ์ทางเพศ

การศึกษาที่ผ่านมาให้ความสนใจในเรื่องเพศหลากหลายในประเด็นสุขภาพเป็นหลัก ทั้งสุขภาพจิตและสุขภาพกาย ด้านเอชไอวีเอดส์มีงานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาในกลุ่มเกย์และกะเทย เป็นประชากรกลุ่มประชากรสำคัญ (Key populations) ด้านสาธารณสุขเน้นทางระดับมหาวิทยาลัย มักศึกษาเรื่องการลดพฤติกรรมที่มีปัจจัยเสี่ยงโดยเฉพาะในกลุ่มกะเทยงานบริการ (Sex Worker) เป็นข้อสนับสนุนงานวิจัยส่วนใหญ่ที่สนใจศึกษาในทางด้านระดับมหาวิทยาลัยและพฤติกรรมเป็นหลัก ทั้งที่จริงงานเหล่านั้นก็เป็นส่วนหนึ่งที่ยังขาดการอธิบายเรื่องการตีตราและอคติต่ออัตลักษณ์ทางเพศ การศึกษาทางนโยบายสังคมและสวัสดิการยังเป็นช่องว่างทางวิชาการ โดยเฉพาะการอธิบายในมิติความละเอียดอ่อนของเพศหลากหลายในทางนโยบายสาธารณะ และขออธิบายอัตลักษณ์กะเทยและคนข้ามเพศเป็นหลักในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

การศึกษาของ Winter (2012) เกี่ยวกับความเป็นกะเทยในฐานะที่เป็นคนชายขอบของสังคมในเอเชียและแปซิฟิก ทำการศึกษาทบทวนงานตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 2000-2008 จากทั้งงานวิจัย รายงานการศึกษา หนังสือและงานจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและประมวลผล พบว่า ปัญหาเรื่องการตีตราและการถูกเลือกปฏิบัติเป็นปัญหาหลักของกะเทยในภูมิภาคนี้และส่งผลกระทบต่อเรื่องอื่นๆ การถูกเลือกปฏิบัติจากครอบครัว ล่วงละเมิดทางเพศ การข่มขืนทั้งจากบ้าน โรงเรียน ที่ทำงานรวมถึงการไม่ได้ยอมรับจากสังคม กะเทยหลายคนเข้าไม่ถึงระบบการศึกษา ส่งผลทำให้ไม่มีวุฒิการศึกษาและนำไปสู่การไม่มีงานทำ กลายเป็นคนชายขอบทั้งในระบบสังคมและระบบเศรษฐกิจ การสนับสนุนโดยกฎหมายในเอเชียและแปซิฟิกไม่มีกฎหมายสำหรับปกป้องหรือคุ้มครอง และในบางประเทศยังมีกฎหมายลงโทษทางอาญา จึงทำให้กะเทยตกอยู่ในภาวะการคุกคามจากการเอาเปรียบโดยที่ไม่มีกฎหมายคุ้มครองตั้งแต่การรับรองเพศจนถึงบริการสวัสดิการต่างๆ (Winter, 2012, p.5) สอดคล้องกับการศึกษาของ Godwin (2010) ที่ศึกษาเรื่องระบบของกฎหมายสิทธิมนุษยชน และเอชไอวีในชายที่มีสัมพันธ์กับชายและกะเทย/คนข้ามเพศในเอเชียและแปซิฟิก ทำการศึกษาทั้งภูมิภาคใน 48 ประเทศ เพื่อศึกษาช่องว่างของกฎหมาย และการทำงานของภาคประชาสังคมที่สนับสนุนให้เกิดกฎหมาย พบว่า ในเอเชียมี 19 ประเทศใน 48 ประเทศ ยังมีกฎหมายที่ลงโทษคนด้วยเหตุแห่งความเป็นเพศ จึงทำให้กลายเป็นคนชายขอบตามกฎหมายและมีบทลงโทษด้วย การจัดการบริการทางสุขภาพให้กลุ่มชายรักชายและกลุ่มกะเทยจึงไม่มี ทั้งนี้ยังพบว่า มีเพียงร้อยละ 20 ของชายรักชายและกะเทยที่เข้าถึงบริการการป้องกันเอชไอวี/เอดส์ (Godwin, 2010, p.21) ซึ่งให้เห็นว่าข้อมูลในระดับภูมิภาคที่ปรากฏสะท้อนว่ายังมีช่องว่างเรื่องการถูกข่มขืน (Inclusive) ในฐานะพลเมืองและต้องศึกษาในเรื่องสวัสดิการสังคม

ที่เกี่ยวข้องมากขึ้นจากสถานการณ์สังคมของเพศหลากหลายและควรวិพากษ์แนวคิดทางสังคมที่สะท้อนการตีตราและการเลือกปฏิบัติรวมไปถึงข้อเสนอต่อเพศหลากหลายด้วย

เพศหลากหลายในบริบทสังคม

การแสดงในอัตลักษณ์ทางเพศของผู้คนภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก นับเป็นบ้านหลังใหญ่ของผู้ที่เป็นกะเทย/คนข้ามเพศ กะเทย คือ บุคคลที่นิยามตนเองด้วยอัตลักษณ์ว่ามีความรู้ทางเพศภาวะตนเองต่างจากเพศกำเนิด และต่างจากบรรทัดฐานทางสังคม ประมาณการว่าในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมีกะเทยอยู่ประมาณ 9-9.5 ล้านคน แต่ในงานวิจัยเกี่ยวกับกะเทยในภูมิภาคนี้มีขนาดเล็กและไม่สอดคล้องกับประชากรกะเทยในภูมิภาค (Winter, 2012, pp.1-7)

ดังนั้น ความแตกต่างหลากหลายทางเพศนั้นมีการปรับเปลี่ยนอย่างไม่หยุดนิ่ง แต่ที่สำคัญ วิถีชีวิตเรื่องเพศเป็นเพียงส่วนเสี้ยวหนึ่งของตัวตนที่รองจากความเป็นมนุษย์ การรื้อสร้าง ความหมายของการมีอัตลักษณ์ทางเพศในสังคมของกะเทยที่อยู่บนฐานของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการเปิดพื้นที่ทางสังคม ในความหมายที่ว่ามีการต่อต้านกับอำนาจแห่งการเบียดขับที่ไม่ต้องล้มล้างอำนาจเก่า เพียงแค่การปรับโยกย้ายให้ความหมายปรากฏก็พอกะเทยสามารถแสดงอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหลในวิถีทางเพศ ได้อย่างไม่ขวยเขิน เช่นในวงการคาบาเรต์โชว์ แต่นั่นเป็นเพียงแวดวงที่จำกัด เพศวิถีที่แสดงตัวตนทางเพศที่แท้จริงของกะเทยมีอาจเป็นที่ยอมรับได้ในพื้นที่สาธารณะทั่วไป นอกจากนี้ เดิมระบบความสัมพันธ์ระหว่างเพศของไทยมิได้เป็นอย่างไร ปัจจุบัน แต่ด้วยการรับความทันสมัยบนฐานคิดของตะวันตกโดยเฉพาะเรื่องเพศแบบวิคตอเรียนได้เปลี่ยนวิถีคิดเกี่ยวกับระบบเพศของไทยซึ่งแต่เดิมมีความหลากหลาย รวมทั้งความคิดทางศาสนาที่ผ่านการชำระพระไตรปิฎก ทำให้การจัดประเภทมนุษย์เพื่อกิจบริสุทธิของสงฆ์ถูกนำมาใช้กับเรื่องทางโลก กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ไม่ว่าจะเป็นในการดำเนินชีวิต เช่น การสร้างคำนำหน้าชื่อแบ่งตามระบบเพศทวินิยม และกฎหมายต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับความทันสมัย

Costa and Matzner (1998) ทำการศึกษาเรื่องเล่าของเยาวชนกะเทย/คนข้ามเพศทางภาคเหนือของไทย ซึ่งพูดถึงกรอบเรื่องของการมองความเป็นเพศของไทยที่มีสามแบบ ได้แก่ แบบชาย แบบหญิงและแบบที่สามคือกะเทย ให้พัฒนาไปสู่ลึกลับชีวิตเรื่องเพศแบบที่สี่โดยมีการนำหน้าคำว่าเกย์และเลสเบี้ยนมาใช้ เพื่อที่จะทำให้หนทางของความมีเพศในชั่วตรงข้ามและเสนอการมีการปรับเปลี่ยนการเลื่อนไหลปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ตลอดเวลาในบางโอกาสก็เป็นคนแบบรักสองเพศ บางโอกาสเป็นคนรักร่วมเพศหญิงและเพศชาย บางโอกาสเป็นกะเทย ทั้งนี้อยู่กับบริบทของสถานการณ์ แต่อาจนำเสนอออกมาในทั้งการที่เป็นชายหรือหญิงทั่วไปก็ได้ Costa และ Matzner ได้ทำการศึกษาพูดคุยกับนักศึกษาที่เป็นกะเทย/คนข้ามเพศที่สามารถให้ภาพของความทับซ้อนในอัตลักษณ์ของกะเทย เช่น การกล่าวว่า กะเทยที่รู้สึกว่าเป็นผู้หญิงและวางแผนในอนาคตที่จะทำการผ่าตัดแปลงเพศ แต่ก็มีบางคนที่ยายมาทำตัวเองให้เหมือนผู้หญิงแต่ไม่ยอมผ่าตัดแปลงเพศ กรณีศึกษาที่ยกขึ้นมาก็เพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่างหลากหลายทางเพศ วิพากษ์การศึกษาในอัตลักษณ์กะเทยว่า งานส่วนใหญ่มองไม่เห็นความแตกต่างของกะเทย และงานวิจัยส่วนใหญ่มีปัญหาเพราะไม่ได้มองที่ระดับบุคคล ไม่มองว่ากะเทยเข้าใจในวิถีชีวิตและดำเนินชีวิตอย่างไร การมองข้ามจุดนี้ไปจึงมีงานวิจัยที่ทำความเข้าใจกะเทยจากด้านนอก งานวิจัยทางตะวันตกส่วนใหญ่ที่มีต่อกะเทยไทย ไม่มีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่ก็มักอธิบายจากมุมมองและประสบการณ์ของตนเอง

ระบบคิดและความรู้สมัยใหม่เบียดขับให้กะเทยไม่มีที่ยืน และเพศวิถีของกะเทยไม่ถูกพูดถึง และไม่มีความรู้ในเรื่องนี้เมื่อเป็นสิ่งที่ไม่มีชัดเจนจึงทำให้กะเทยไร้ซึ่งพื้นที่ในสังคมและต้องเทียบเคียงเพศภาวะและเพศวิถีกับวิถีวัฒนธรรมสองเพศ ในการคิดและการกระทำ รวมทั้งสร้างคำตัดสินของสังคมตามวัฒนธรรมนี้ ซึ่งบดบังตัวตนกะเทยและทำให้กะเทยถูกจัดกระทำและถูกเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย ดังนั้นเป็นที่น่าสงสัยว่าเมื่อพูดถึงกะเทย วิถีชีวิตของกะเทย วิถีทางเพศของกะเทย การพูดถึงกะเทยหรือกะเทยพูดถึงตัวเองด้วยความหมายอย่างไร และมีนัยสำคัญอย่างไรต่อการศึกษา

อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ

สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภารและคณะ (2551) ได้นำเสนอแง่มุมที่กว้างขวางของการสร้างพื้นที่ของกะเทยในสังคมไทย ที่มีบริบทที่น่าสนใจซึ่งพบว่า กะเทย สาวประเภทสอง คนข้ามเพศ ในสังคมไทยยังคงต้องทำทาบกับการเผยแพร่ออกต่อสายตาของสังคมที่ยังคงเป็นไปด้วยอคติ อาจทำความเข้าใจได้อย่างนี้ว่า คนไทยใจกว้างในการเปิดให้คนข้ามเพศออกมาแสดงตัวตน แต่ก็ไม่ได้สนับสนุนหรือส่งเสริมในหน้าที่การงาน การไม่ได้สร้างความเข้าใจจึงเกิดการเหมารวมเอาภาพของลักษณะการแสดงออกที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิดมาเป็นตัวกั้นกลางของการสร้างการเลือกปฏิบัติ สิ่งที่น่าสนใจก็คือ มีการอธิบายความหลากหลายที่มีในหมู่กะเทยในสังคมไทย ได้แก่ กะเทยแปลงเพศ กะเทยสาวยังไม่แปลงเพศ กะเทยสาวไม่แปลงเพศ สาวเสียบ กะเทยชาย แสดงให้เห็นการมีตัวตนที่หลากหลายสอดคล้องตามแต่บริบทของแต่ละคนซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่ากะเทยทุกคนย่อมแตกต่างกันหลากหลาย หากแต่ชุดทางความคิดของสังคมนั้นมักจะสร้างกล่องเพศ (Gender Box) ให้กะเทย สร้างมาตรฐานของกะเทยว่าต้องสวย ต้องดูดี ต้องเหมือนผู้หญิง เป็นต้น ทักษะการมองกะเทยอย่างนี้ก็ยังจะเบียดคนที่อยู่ในกลุ่มชายขอบให้ออกไปไกลจากสังคมมากขึ้น ความคาดหวังเช่นนี้ล้วนเป็นความคาดหวังในการดำรงสถานะและบทบาทของคนในสังคมทั้งสิ้น

การศึกษาของสิทธิพันธ์ ได้นำข้อค้นพบที่สะท้อนเรื่องราวของกะเทยหลากหลายด้าน โดยเริ่มจากหลายครอบครัวไม่ยอมรับลูกชายที่มีอัตลักษณ์ทางเพศแบบกะเทย จนกระทั่งวัยรุ่น เนื่องจากความคาดหวังที่มีกับลูกชาย และกลัวว่าลูกจะดำเนินชีวิตในสังคมลำบาก กะเทยส่วนใหญ่พยายามแสดงท่าทางเรียบร้อยในครอบครัวเพื่อไม่ให้เกิดการครหา แต่บางคนในช่วงวัยเด็กก็ไม่แสดงออกว่าเป็นกะเทย ปกปิดตัวตน ด้วยความรู้สึกอึดอัดใจหรือแม้แต่แต่ออกมาอกรอบครัวแล้ว ก็ต้องมาอยู่ในสภาพที่อึดอัดของโรงเรียน จนถึงช่วงวัยทำงาน การตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตด้วยตัวคนเดียวจึงเป็นทางเลือกที่กะเทยส่วนใหญ่ต้องปลื้มตนเองมาเพื่อหาหนทางสร้างตัวตนในพื้นที่กะเทยนิยม เช่น พื้นที่พ็ทยา เป็นต้น สิ่งสำคัญที่ปรากฏในการศึกษาที่เกี่ยวกับเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ คือ การมีชีวิตอยู่อย่างเป็นปกติตามวิถีของตนเองที่อยู่กับบริบทแวดล้อม พบว่ามีการพยายามหาพื้นที่ของการให้คุณค่าการสร้างตัวตนที่เหนือกว่าด้วยเรื่องของการได้แปลงเพศนับเป็นความสำเร็จสูงสุดของการเป็นกะเทย หรือการมีความสุขทางเพศโดยที่ยังไม่ได้แปลงเพศก็นับเป็นเรื่องความสุขส่วนตัว (สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร และคณะ, 2551, น.21-55)

การศึกษาดำเนินชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยของนักศึกษาเพศที่สามและการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมต่อนักศึกษาเพศที่สามในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อให้เกิดการเข้าใจในเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเป็นพลเมืองที่ไร้ตัวตน รวมทั้งการทำความเข้าใจในความเป็นธรรมชาติและความเป็นตัวตน เพื่อกำหนดสร้างความเป็นจริงของสังคมขึ้นมา อาศัยการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) การขัดเกลาทางสังคม เชื่อมโยงไปสู่การสร้างความเป็นตัวตนของนักศึกษาเพศที่สามตามแต่ละสถานการณ์เป็นสำคัญ แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการฐานะความเป็นอื่นและการเป็นชายขอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเรื่องเพศกระแสหลัก ในเชิงวัฒนธรรม ความเชื่อ จากการศึกษาครั้งนี้ บ่งชี้ถึงการเป็นนักศึกษาไม่ว่าเป็นใคร เพศใดก็ล้วนแล้วแต่ใช้บริการสวัสดิการของมหาวิทยาลัยได้ การดำเนินชีวิตทางเพศ มีการเปิดเผยตนเอง การผสมผสานของการใช้ความเป็นหญิงความเป็นชายมาใส่ตัว การดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยบรรยากาศของธรรมศาสตร์เหมาะกับการแสดงออกในการเปิดเผยความเป็นตัวตนและมีพื้นที่ในการแสดงออกของนักศึกษาเพศที่สาม มีการยอมรับสวัสดิการและบริการนักศึกษาแต่ก็มีกฎระเบียบควบคุม (กฤษฎาชนม์ สุขะเกษม, 2552, น.16)

กฤษฎาชนม์ ยังสะท้อนให้เห็นถึงการจำแนกเพศและความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์มิได้ถูกจำกัดไว้เพียงคู่ตรงข้าม (ชาย-หญิง) อันเป็นโครงสร้างกระแสหลักของสังคมอีกต่อไป แต่นั้นมิใช่การรับประกันว่า ผู้ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตแบบรักเพศเดียวกันจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากผู้รักต่างเพศ ดังจะเห็นได้จากการเรียกขานผู้ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากโครงสร้างทางเพศกระแสหลักว่า “กะเทย” และ “ผู้ชายหัวใจผู้หญิง” ยิ่งไปกว่านั้น สถานการณ์แห่งการถูกเลือกปฏิบัติและประทุษร้ายต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศได้ดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ดังจะเห็นได้ชัดเจนในกรณีของผู้ถูกศึกษาบางราย

ที่ต้องเผชิญกับการถูกเลือกปฏิบัติในกิจกรรมรับน้อง และเผชิญกับคำสบประมาทจากบุคลากรประจำหอพักและการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

การศึกษาครั้งนี้ยังทำให้เห็นรากอคติทางเพศในสังคมไทยและนักวิชาชีพบางส่วนที่มีต่อคนข้ามเพศ พบว่า ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศที่ศึกษาและประกอบอาชีพทางสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพและการศึกษา เช่น กรณีของนักศึกษาเกษตรที่จะต้องเผชิญกับความคาดหวังของสังคมที่มีต่อวิชาชีพว่าจะต้องมีพฤติกรรมแสดงออกที่สอดคล้องกับเพศสรีระของตน เพียงเพื่อเป็นการตอบสนองต่อวาทกรรมการสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับวิชาชีพ จึงปรับตัวให้สอดคล้องกับความคาดหวังและค่านิยมทางสังคม โดยการเก็บซ่อนความเป็นตัวตนเอาไว้ พร้อมทั้งการสวมทับบทบาทของเพศชายเมื่อต้องเข้าเรียนในหลักสูตรและการประกอบวิชาชีพ ถึงแม้สังคมจะให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคเท่าเทียมกันแก่คนทุกเพศวัย แต่เรื่องราวการดำเนินชีวิตของนักศึกษาเพศที่สามในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างผู้ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตแบบรักต่างเพศและรักเพศเดียวกันตลอดเวลา ดังนั้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างและผลักดันให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง กฎุญชมนม์จึงเสนอแนะให้มีรายวิชาเสริมหลักสูตร (วิชาบังคับและเลือกเสรี) เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศแก่นักศึกษาได้สามารถได้ลงทะเบียนเรียนตลอดระยะเวลาการศึกษา เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจและทัศนคติเชิงบวกต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศให้มากยิ่งขึ้น ประกอบกับการเปิดโอกาสและผลักดันให้นักศึกษาเพศที่สาม ได้แสดงความเป็นตัวตนทางด้านวิถีการดำเนินชีวิตทางเพศได้อย่างเหมาะสมและเข้าร่วมในกิจกรรมนักศึกษาที่เคารพความเป็นเพศที่หลากหลายอย่างเท่าเทียมกัน และเสริมสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางด้านวิถีการดำเนินชีวิตทางเพศในสังคม

การศึกษาของกฎุญชมนม์นำเสนอมุมมองน่าสนใจเกี่ยวกับตัวตนของกะเทยและสวัสดิการทางมหาวิทยาลัยจัดไว้ให้ต้องเน้นให้เกิดความทั่วถึงและเท่าเทียมกับนักศึกษาทุกคน ซึ่งเห็นว่าความสามารถเข้าถึงสวัสดิการอาจไม่ใช่เรื่องยาก แต่นักศึกษาเพศที่สามได้แสวงหาผ่านการทำกิจกรรมด้วยตัวเอง และกฎุญชมนม์ยังได้นำเสนอเรื่องการควบคุมความเป็นเพศที่นำเสนอใจร่วมมหาวิทยาลัย กลุ่มเพื่อนใกล้ชิดจะช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาเพศที่สามแสดงออกและนักศึกษาเพศที่สามก็จะมี ความสนิทสนมกับนักศึกษาเพศที่สามด้วยกันเองมากที่สุด การสร้างพลังอำนาจในกลุ่มซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่านำเสนอใจมากเพราะเป็นการผนึกกำลังในการนำเสนออัตลักษณ์ โดยผ่านการเลือกทำกิจกรรมที่แสดงออกในความเป็นตัวเองการแสวงหาพื้นที่ทางสังคมและการได้รับการยอมรับและรู้สึกได้ถึงการมีพรรคพวกของความเป็นนักศึกษาเพศที่สาม อีกทั้งยังนำเสนอภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่เปิดกว้างในการให้เสรีภาพของนักศึกษาในการแต่งกาย การทำกิจกรรมและความสั้นไหลทางเพศที่ปรากฏในมหาวิทยาลัย

การจำแนกเพศภาวะให้มีความเฉพาะหญิงหรือชายนั้น เป็นแบบคู่ตรงข้ามกันคู่เดียวนั้น ทำให้กลุ่มกะเทยไม่สามารถจัดเข้าประเภทชายหรือหญิงและนำไปสู่การจัดเป็นเพศชายขอไม่ได้รับการยอมรับ นับได้ว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นการมองคนที่ภายนอก แต่ที่จริงกะเทยมีคุณค่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการเป็นสมาชิกของคนในสังคม (กฎุญชมนม์ สุขยะกฤษ, 2552, น.27-28) การสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ของกะเทยและคนข้ามเพศที่ไม่ได้ยึดโยงกับเพศกำเนิด แต่เป็นไปตามการรับรู้ในความเป็นเพศด้วยตัวเอง ภายใต้ระบบสังคมและวัฒนธรรมแบบไทย ไม่สามารถมองข้ามสิ่งที่เรียกว่ากาลเทศะหรือกฎระเบียบทางสังคม มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการรับรู้ตัวตน ในการเปิดเผยตัวตนและการปรับแต่งตัวตน จึงมีช่วงวัยและพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น กะเทยหลายคนไม่สามารถเปิดเผยตัวตนของตนเองเมื่ออยู่ในบ้านกับพ่อแม่ แต่เลือกที่จะเปิดเผยตัวตนในโรงเรียน มหาวิทยาลัย พื้นที่จึงเป็นอำนาจในตัวเองที่จะสามารถหยิบใช้ตัวแบบใดตามสถานะและบทบาททางสังคมในแต่ละช่วงวัยที่ตนต้องการ ทั้งนี้การเปิดเผยตัวตนในพื้นที่ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ก็ยังมีกฎระเบียบทางสังคม และบริบทวัฒนธรรมพื้นที่นั้นๆ เข้ามามีอิทธิพลกับอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ และเพศวิถีของกะเทย (สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมการ และคณะ, 2551, น.21) จึงทำให้กะเทยส่วนใหญ่ต่างพยายามช่วงชิงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองและพยายามนำเสนอในช่องทางที่จะสามารถแสดงออกมา

การกดทับ อคติและการตีตรา

การศึกษาของ Winter (2006) ผู้ค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องกะเทยที่มีชื่อเสียงและคณะกรรมการบริหารสมาคมวิชาชีพสุขภาพกะเทย (WPATH) ได้นำเสนอว่าจากการศึกษาวิจัยกะเทยในเอเชียและแปซิฟิก พบว่า กะเทย/คนข้ามเพศต่างต้องเผชิญกับความรังเกียจและบทบาทของจิตเวชศาสตร์ตะวันตกที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตกะเทย คำว่ากะเทย/คนข้ามเพศ (Transpeople) หมายถึง กลุ่มคนที่ถูกจัดให้เป็นเพศหนึ่งเมื่อแรกเกิด แต่ในภายหลังได้นิยามตนเองและมีความปรารถนาที่จะใช้ชีวิตอยู่ในอีกเพศสภาพหนึ่ง ส่วนคำว่า ความรังเกียจต่อคนข้ามเพศ (Transphobia) หมายถึง ความกลัว รังเกียจและ/หรือความเกลียดชังต่อคนข้ามเพศ ซึ่งเป็นสิ่งเดียวกับสิ่งที่เรียกว่า อคติต่อกะเทย/คนข้ามเพศ (Transprejudice) อันเป็นความรู้สึกที่มักแสดงออกในรูปของการเลือกปฏิบัติต่อคนข้ามเพศ การถูกเลือกปฏิบัตินั้นอาจนำไปสู่ความเครียดในสถานะคนกลุ่มน้อยและเป็นการบ่อนทำลายสุขภาพจิต เช่น ไม่มี ความเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีของตนเอง อาการวิตกกังวล และอาการหดหู่ เป็นต้น (Winter, 2008, p.12)

การตีตรา อคติ และการเลือกปฏิบัติจึงเป็นเสมือนดาบที่กะเทยเองถือเอาไว้ หากไม่รู้เท่าทันเรื่องนี้ก็อาจทำให้ส่งผลต่อความเป็นตัวตน การเชื่อมั่นในตนเอง จากรายงาน Youth Voice Count (2010) เครือข่ายเยาวชนชายรักชายและสาวประเภทสองระดับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก พบว่า ประเด็นที่ท้าทายเยาวชนชายรักชายและสาวประเภทสองที่กำลังเผชิญร่วมกันนั้นก็คือ (1) การตีตราและการเลือกปฏิบัติ (2) การขาดองค์ความรู้ด้านเพศวิถีและสุขภาพทางเพศ (3) ตัวตนทางเพศ (4) การสร้างเครือข่าย และ (5) การเข้าถึงบริการสุขภาพและสวัสดิการ โดยเฉพาะในประเด็นการตีตราและการเลือกปฏิบัติ เป็นหัวข้อแรกที่ผู้เขียนเป็นประเด็นสำคัญเพราะหลายประเทศมีสถานการณ์ที่ไม่ต่างกันในภูมิภาคก็เป็นข้อสะท้อนว่าฐานคิดทางวัฒนธรรมและทัศนคติมีผลต่อการตัดสินคนจากความเป็นเพศ (Youth Voice Count อ้างถึงใน HIVOS, 2010, p.41)

ดังนั้นการจัดให้กะเทย/คนข้ามเพศเป็นผู้ป่วยเนื่องจากภาวะข้ามเพศ ก็จะช่วยทำให้เกิดความรังเกียจต่อกะเทย/คนข้ามเพศ เกิดผลเสียต่อกะเทย/คนข้ามเพศหนักยิ่งขึ้นไปอีก (Winter, 2006, p.13) ทำให้เห็นว่าการนำเอาความรู้ ความจริงทางการแพทย์มาอธิบายและการยอมรับภาวะความผิดปกตินี้ เป็นการทำให้สร้างสนามของอคติให้เกิดขึ้นกับกะเทยอย่างยึดมั่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างองค์ความรู้กะเทยให้เกิดขึ้นได้นั้น ก็ย่อมส่งผลทำให้เกิดแรงผลักดันให้มีมุมมองในทางบวกและเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกะเทยได้มากขึ้น หลักฐาน ร่องรอยกะเทยจะช่วยสร้างความเป็นธรรมให้กะเทยได้มากขึ้น ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างยิ่งต่อกะเทยและคนทั่วไป ย่อมจะได้เกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจได้ถึงสถานการณ์ของการดำเนินชีวิตและที่มาที่ไปของการระบุกะเทยกับภาวะความผิดปกติอัตลักษณ์ทางเพศ รวมทั้งการได้เห็นจุดยืนในในการครองพื้นที่เพื่อดำรงอัตลักษณ์ของตนเองที่ต้องอาศัยการก้าวผ่านในอำนาจที่มองไม่เห็นของความคิดความเชื่อในวาทกรรมต่างๆ ในสังคม ตลอดจนข้อเสนอ เพื่อที่จะสามารถนำมาเป็นแนวทางเพื่อการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับการจัดสวัสดิการหรือนโยบายที่รองรับและดำรงซึ่งสิทธิมนุษยชนและดำรงไว้เพื่อความเป็นกะเทย

ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมตลอดทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศถูกกระทำโดยการจัดกลุ่มแบ่งแยกชนชั้นในฐานะบุคคลชายขอบ เพราะความแตกต่างในเรื่องทัศนคติ ธรรมเนียม และวิถีปฏิบัติทางเพศกับกะเทย อย่างไรก็ตามแม้คนที่มีความหลากหลายทางเพศถูกจัดให้เป็นกลุ่มคนที่สังคมบอกว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานทางเพศในสังคม แต่อิทธิพลของค่านิยมเรื่องความเป็นชาย เป็นหญิงที่สังคมกำหนดส่งผลให้อัตลักษณ์ทางเพศภาวะของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีความแตกต่างกันอีกด้วย เช่น กลุ่มชายรักชาย หญิงรักหญิง กะเทย เป็นต้น การนำเอาแนวคิดเรื่อง การตีตราและอคติมาใช้ก็จะทำให้เกิดการมองเห็นที่เสมือนว่าเราเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มนั้น ดำเนินอยู่ในโลกทางสังคม เช่นเดียวกับกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาด้วย สำหรับกลุ่มกะเทยในประเทศไทย จากประสบการณ์ของผู้ศึกษาและจากที่ปรากฏในทัศนะงานวิจัยในเรื่องกะเทยเพื่อทำความเข้าใจเรื่องชีวิตในวัฒนธรรมของกะเทยนั้น พบว่า การศึกษาค้นคว้าในเรื่องกะเทยมีหลายประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก ตัวตน การแสดงตัวตนของคนกลุ่มน้อยทางเพศยังเป็นเรื่องที่น่าสนใจให้การศึกษาในทางวิชาการน้อย สังคมไทยสมัยใหม่ที่มีการครอบงำเชิงโครงสร้างทางสังคม ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางวัฒนธรรมได้ส่งผลต่อการควบคุมกำหนดความเป็นตัวตนของคนในสังคมทุกเรื่อง ไม่เว้นแม้แต่เรื่องทางเพศ การควบคุมทางสังคม สามารถตีกรอบความเป็นเพศให้บุคคลแสดงบทบาททางเพศได้อย่างจำกัด เพราะถูกอบรมบ่มสอนมาให้แสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และเหมาะสมกับแบบแผนที่สร้างไว้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การควบคุมนั้นจะสำเร็จเสมอไป เพราะยังมีกลุ่มคนบางกลุ่มที่เลือกแสดงความพึงพอใจส่วนตัวผ่านความเป็นตัวเอง ดังนั้นจึงทำให้คนที่ม้อัตลักษณ์ทางเพศรูปแบบเดียวกันหรือใกล้เคียงกันมีการรวมกลุ่มกันและในบางโอกาสก็กลายเป็นกลุ่มที่คุ้นเคยและมีการแลกเปลี่ยนระหว่างกันภายในกลุ่ม

สอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพันธ์ บุญญาภิสมการ (2551) การเป็นนักเรียนนักศึกษาในโรงเรียนเป็นการพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศของเยาวชนที่เป็นกะเทยหรือคนข้ามเพศที่ผ่านช่วงวัยของการเป็นนักเรียนนั้น ถือได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเจอต่อไปในสังคมที่กว้างขึ้น ปัญหาที่อาจจะเพิ่มมากขึ้น และการต่อรองทางสังคมที่มีแรงเสียดทานสูงขึ้น เพราะบริบทเปลี่ยนจากพื้นที่เฉพาะเป็นพื้นที่สาธารณะ และกรอบสังคมวัฒนธรรมที่ว่าด้วยเรื่องเพศมากยิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่าการเป็นเยาวชนคนข้ามเพศในโรงเรียนเป็นการพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ ผีการต่อรองอำนาจในความสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ ลองหยิบใช้ตัวตนคนข้ามเพศที่หลากหลาย เพื่อที่จะดูว่าแบบใดเหมาะสมกับตนเอง เป็นอำนาจในการเลือกแสดงตัวตน และเป็นไปที่จะลื่นไหลไปมาเพื่อต้องเผชิญชีวิตนอกรั้วสถานศึกษา (สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมการ, 2551, น.26)

ประเด็นสอง กรอบของสถาบันสังคม ที่ครอบงำวิถีคิดและส่งผลต่อการทำความเข้าใจในความเป็นตัวเองของกะเทย และความเข้าใจของสังคมต่อการมองกะเทย งานกิติกร สันคติประภา (2550) กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“การละลายความรู้เดิมเกี่ยวกับตัวตนนั้นกระทำการผ่านสถาบันต่างๆ ทางสังคมที่มีส่วนสำคัญโดยเฉพาะที่มีความใกล้ชิดกับการจัดการชีวิตประจำวันของมนุษย์ เช่น ครอบครัว โรงเรียน ด้วยความปรารถนาดีในอันที่จะทำให้คนในสังคมเป็นไปตามบทบาทที่ถูกต้อง นั่นคือเป็นไปตามบทบาทแห่งเพศที่กำหนดไว้ด้วยเพียงความหมายที่ผูกโยงกับสรีระเพศ การต่อสู้เพื่อคงตัวตนเอาไว้จึงไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เพราะคนข้ามเพศต้องต่อสู้กับคู่ต่อสู้ที่มองไม่เห็นซึ่งไม่ตระหนักว่ามีอยู่ ไม่ใช้กับใครคนใดคนหนึ่งแต่เป็นการต่อสู้กับระบบความรู้ที่อยู่ในสถาบันทางสังคม ความรู้ที่ถูกสร้างด้วยอุดมการณ์ ความรู้ของความเป็นชายดังนั้นเมื่อเป็นผู้ชายสังคมจึงคาดหวังจากเด็กที่มีเพศสรีระเป็นชายต้องทำตามบทบาททางเพศภาวะให้สมกับความเป็นลูกผู้ชาย การสั่งสอนโดยครอบครัวผ่านคนในครอบครัวไม่ว่าจะเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ หรือญาติ เช่น ต้องพูดเสียงดัง ฟังชัด ต้องเข้มแข็ง ไม่อ่อนแอ ไม่ร้องไห้ เป็นต้น เป็นการจัดให้เข้าที่เข้าทางของกล่องแห่งเพศปกติ ตามที่สังคมกำหนด อย่างไรก็ตามก็ยังมีการใช้การทำโทษในรูปแบบต่างๆ ควบคู่กันไปด้วยหากการพยายามกำกับอบรมด้วยความหวังดีให้เป็นคนดีไม่เป็นผล เช่นการบังคับให้บวช การด่าทอของแม่ การตบ/ตีของพ่อ หรือจับโกนผม การที่พี่ชายเตะ พี่หญิงว่ากล่าว หรือ ถูกญาติกระหน่ำกระแหน่ บางอย่างก็ถูกเบี่ยงเบนไม่ให้ประเด็นจากมุมมองที่ถูกครอบงำโดยบรรทัดฐานของสังคมจึงไม่เห็นเป็นเป็นเรื่องสำคัญ” (กิติกร สันคติประภา, 2550)

ประเด็นที่สาม การกำหนดสถานภาพและบทบาท ความคาดหวังของสังคมจึงไม่เกิดเพียงการมองผ่านเรื่องอัตลักษณ์ แต่ยังถูกวิเคราะห์วิจารณ์ความเป็นเพศภาวะจากภายในที่กำหนดการออกการศึกษาของกิติกร สันคติประภา (2550) พบว่า

“ความแตกต่างที่ถูกสร้างขึ้นในสังคมทำให้คนข้ามเพศมีตำแหน่งแห่งที่ สถานะและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ไม่เท่าเทียมกับคนอื่นฯ ถึงแม้จะมีข้อถกเถียงว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้าง ให้อิสระแก่กะเทย ปรากฏในข้อเขียนหลายชิ้นและในความเห็นทั่วไปในสังคม แต่ในด้านการศึกษาถึงจำนวนกะเทยในประเทศไทยยังไม่มีปรากฏในทางวิชาการ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่ปิดกั้นความเป็นกะเทยในสังคม อย่างไรก็ตามก็มีการสร้างคำถามให้กับวิธีการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงจำนวนโดยใช้วิธีการสำรวจ และความเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างนั้น หากแม้ว่า

การศึกษาจะแม่นยำตรง ในแบบวิธีคิดปฏิฐานนิยม คำถามจึงเกิดขึ้นว่า การเปิดกว้างยอมรับนั้น ยอมรับในฐานะใด ตำแหน่งแห่งที่ที่เป็นผลจากการจัดประเภทมนุษย์ด้วยความแตกต่างนั้น มอบที่ยืนของผู้ที่ถูกเรียกว่าเป็น กะเทย ณ ที่ใดของลำดับช่วงชั้นทางเพศในสังคม ความเป็นอิสระนั้นเป็นมายาคติ หรือความเป็นจริง หรือเป็นเพียงการให้แสดงตัวตน เพื่อความง่ายตายในการจัดกระทำและการเอาใจเอาเปรียบ และล้าลึกและซับซ้อนกว่านั้นคือ ผู้ที่ถูกจัดประเภทว่าเป็นคนข้ามเพศรู้เท่าทันเบื้องหลังของการ จัดประเภทหรือไม่” (กิติกร สันคติประภา, 2550)

ทั้งนี้ผลพวงจากโครงสร้างสังคมจึงส่งผลต่อชีวิตและตัวตนของกะเทยในสังคมไทย สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร และคณะ (2551) ได้สรุปประเด็นจากการศึกษากะเทยในกรุงเทพและพัทยาที่สะท้อนตัวตนของกะเทยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของกะเทยว่า กะเทยสามารถเปิดเผยตัวตน แสดงตัวตน และปรับเปลี่ยนตัวตนแตกต่างหลากหลายภายใต้บริบทพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ พื้นที่เมือง หรือชนบทที่แตกต่างกัน เพราะในบริบทที่แตกต่างกัน ระดับความเข้มข้นของการควบคุม การจับจ้อง การแบ่งแยกกีดกันผ่านมายาคติต่างๆ ของกะเทยแตกต่างกันไปด้วย เพราะฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่า มีพื้นที่เฉพาะสำหรับการเปิดเผยตัวตนของกะเทย อาทิ กรุงเทพ พัทยา สะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญในความเป็นตัวตนของกะเทย นอกจากนี้การเลือกใช้ตัวแบบใดของกะเทยในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน เป็นการต่อรองอำนาจจากความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของกะเทย การต่อรองที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากอำนาจในตัวตน (Agency) ในการสร้างการยอมรับและให้ได้มาซึ่งการมีพื้นที่ยืนของสังคม (สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร, 2551,65)

ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่ง คือการเข้าใจในความหลากหลายของกะเทย เนื่องจากระบบเพศวิถีของกะเทยที่หลากหลายนับซับซ้อนนั้น ย่อมส่งผลกับปัญหาสุขภาพทางเพศทั้งในทางตรงและทางอ้อม การเข้าใจปัญหาเรื่องดังกล่าวนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากเพศวิถีมักมีลักษณะเป็นอัตวิสัย (Subjective) และเกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนตัว อย่างไรก็ตามความเข้าใจในเรื่องเพศวิถีสามารถนำไปสู่การไม่ตัดสิน และการเหมารวมในตัวตน พฤติกรรม และวิถีทางเพศของกะเทยอย่างซับซ้อนและหลากหลายนับรวมทั้งมิติทางชนชั้นที่แตกต่างกันของกะเทย ย่อมส่งผลต่อปัญหาสุขภาพที่แตกต่างกัน หากแต่ปัญหาด้านสุขภาพของกะเทยที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์แห่งตน ซึ่งสามารถเกิดได้กับทุกคนในชนชั้นแต่ปัญหาเชิงสิทธิมนุษยชนสามารถมองให้มีความแตกต่างกันในระดับชนชั้นและพื้นที่ (สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร, 2551,65)

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า อคติที่สังคมอ้างอิงขึ้นและหยิบยื่นภาพลักษณ์นี้ให้กะเทยได้รับไปใช้ และหากไม่ได้ทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่สังคมเชื่อก็ไม่อาจอยู่ในวิถีของกะเทยในทางสังคมได้ จึงนับเป็นการสร้างภาระที่หนักในการมีวิถีที่เป็นชายขอบของสังคม ส่งผลทำให้กะเทยไม่มีงานทำ ไม่สามารถใช้ความรู้ความสามารถแสดงออกมาได้ ทั้งในครอบครัว ศาสนา การศึกษา การมีสวัสดิการ เป็นต้น ความทุกข์ระทมทางสังคมจึงนับเป็นความทุกข์ที่ยิ่งใหญ่ที่กะเทยต้องเผชิญอยู่บนวิถีคิดที่ล้นแล้วมือคด สิ่งทีกล่าวมาข้างต้นมาจากการการวิจัยในชุมชนกะเทยที่สะท้อนความรู้สึกของตนต่อสังคมไปมาอย่างเชื่อมโยงกับชุดความคิดทางวัฒนธรรมและค่านิยม นัยยะความรู้ของกะเทยจึงอาจจะเป็นสะพานที่เปิดให้มีการได้รู้จักและสัมผัสจากประสบการณ์ของผู้อื่นกับกะเทยได้มากขึ้น

ความต้องการด้านสิทธิสวัสดิการสังคม

LGBTIQ หรือ เพศหลากหลายมักถูกเลือกปฏิบัติจากบุคลากรภาครัฐที่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในตัวตนและวิถีชีวิตของเพศหลากหลาย การรับรู้เรื่องความแตกต่างหลากหลายทางเพศจึงเป็นผลพวงมาจากการยึดแน่นและติดอยู่ภายใต้วัฒนธรรมความเป็นเพศกระแสหลักแบบหญิงชายตายตัว โดยผู้ที่จัดวางตนเองในกรอบแห่งเพศกระแสหลักจะได้รับการยอมรับและมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ได้มากกว่าเพศหลากหลาย เกิดช่องว่างหรือการขาดชุดความรู้และการทำความเข้าใจ ผลที่ตามมาคือการขาดบุคลากรทั้งภาครัฐในเรื่องความเข้าใจตัวตนของ LGBTIQ ส่งผลต่อรูปแบบการให้บริการทางสังคมไปจนถึงการสร้างนโยบายที่ขาดมิติความละเอียดอ่อนต่อประเด็นความหลากหลายทางเพศ

การรวบรวมประเด็นสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของ LGBTIQ ระบุอย่างชัดเจนถึงสถานการณ์การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะที่เกิดกับกะเทย/สาวประเภทสอง/คนข้ามเพศ ว่าเกิดการละเมิดสิทธิขึ้น ไม่ว่าจะ

เป็นในเรื่องของการแต่งกายในการเข้ารับปริญญา การห้ามแต่งกายตามเพศภาวะที่ตนเลือกในสถานศึกษา นอกจากนั้น บางสาขาวิชาในมหาวิทยาลัยยังไม่เปิดรับนักศึกษาที่เป็นกะเทยเข้าศึกษา และกรณีเอกสาร สด.43 หรือใบตรวจรับรองทหารกองเกิน เป็นเอกสารทางราชการระบุว่ากะเทยเป็นผู้มีความผิดปกติทางจิตถาวร และถูกระบุว่า “เป็นโรคจิตวิกลจริต” ในเอกสารสำคัญ แม้จะมีกฎหมายให้แก้ไขแล้วแต่ก็ยังมีพบว่ามีการระบุในเชิงลบอยู่ทุกปี

หากหลักการสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นหลักการสากลยืนยันถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมาโดยกำเนิดของมนุษย์ คำถามสำคัญคือสิทธิดังกล่าวนี้หมายรวมถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงความเป็นเพศของตนเอง หรือความสามารถเลือกวิถีชีวิตทางเพศได้เองใช่หรือไม่ ด้วยเหตุนี้ การมีสิทธิที่จะกำหนดเจตจำนงความเป็นเพศของตนเองของจึงเป็นประเด็นสิทธิมนุษยชนอีกประเด็นหนึ่งที่สังคมควรที่จะเรียนรู้ ธรรมชาติให้เกิดความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ขณะนี้ดิฉันรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมที่สังคมไม่ยอมรับบุคคลเพศหลากหลายเป็นเสมือนประชากรทั่วไป และสังคมเองก็ไม่พยายามที่จะเรียนรู้เรื่องนี้ และยังเข้าใจผิดในเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเพศชายขอบในหลายประเด็น ทั้งเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ รสนิยมทางเพศ การแสดงออกทางเพศ รวมทั้งเรื่องสิทธิและการคุ้มครองเมื่อประสบกับปัญหาการตีตรา อกคิต และการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ

หากวิเคราะห์กรณีการถูกละเมิดสิทธิของ LGBTIQ ในสังคมไทย พบว่าองค์ความรู้วิทยาศาสตร์การแพทย์มีอิทธิพลและบทบาทเป็นอย่างยิ่ง โดยได้ครอบงำสิทธิในการกำหนดเจตจำนงความเป็นเพศ ตัวอย่างที่น่าสนใจคือ วิทยาศาสตร์การแพทย์มีอำนาจวินิจฉัยกะเทยให้ตกอยู่ในภาวะเจ็บป่วยทางร่างกาย หรือไม่ก็ทางจิตใจที่ “ผิดปกติ” ต้องได้รับการรักษา เหตุนี้จึงมีผู้คนจำนวนมากเชื่อตามวาทกรรมทางการแพทย์ องค์ความรู้ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของกะเทย เป็นต้นเหตุแห่งการถูกเลือกปฏิบัติ การถูกละเมิดและลิดรอนสิทธิ รวมทั้งปัญหาการเป็นเหยื่อของความรุนแรงในทุกรูปแบบ ยิ่งเน้นย้ำว่าสังคมไทยยังไม่มีที่ยอมรับเพศชายขอบอย่างแท้จริง หากแต่เป็นไปเพียงการรับรู้ว่ามีตัวตนเท่านั้น ยิ่งก้าวไปไม่ถึงการยอมรับและการส่งเสริมเรื่องสิทธิ หลักฐานก็คือ การที่นโยบายต่างๆ ยังไม่ได้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่เป็นเพศชายขอบเลย แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติออกมากำคุ้มครองแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักของคนในสังคม และสถาบันทางสังคมต่างๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข แรงงาน ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนต่อการปฏิบัติกับคนเพศทางเลือกเลย อาทิ พื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียน การแต่งกาย การแต่งงาน การจ้างงาน เป็นต้น

สาเหตุที่การเมืองไทยยังไม่ได้สนใจเรื่องเพศหลากหลายในสังคม เป็นผลมาจากวิถีคิดแบบอคติทางเพศและไม่ได้สนใจต่อสถานการณ์การเลือกปฏิบัติทางเพศในสังคม พรรคการเมืองไม่ได้มีนโยบายที่ถูกต้องและถูกนำเสนอจากความต้องการของประชาชนในด้านนี้ ชำร่วยในแวดวงการเมืองไทยยังเต็มไปด้วยการกดขี่ทางเพศ โดยเฉพาะสัดส่วนของนักการเมืองหญิงหรือตำแหน่งรัฐมนตรีที่ไม่เคยคิดเรื่องสัดส่วนเพศ ไม่ว่าพรรคไหนก็ไม่สามารถก้าวข้ามจากอคติทางเพศไปได้จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งที่ความต้องการต่อการเมืองมีนโยบายใหม่ๆ ในสนับสนุนสิทธิความหลากหลายทางเพศเป็นทิศทางของการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนและเป็นทิศทางของโลก

ถึงไม่ใช่ LGBT ก็สามารถที่จะเป็นผู้สนับสนุนหรือเป็นผู้ผลักดันนโยบายเพื่อสิทธิทางเพศได้ นับตั้งแต่ ทุโตนายกรัฐมนตรีของประเทศแคนาดา ออกมาจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีที่มีสัดส่วนผู้หญิงและผู้ชายให้มีจำนวนเท่ากัน และเป็นนายกฯ ที่ลงไปร่วมเดินงาน Gay Pride จนได้ใจกลุ่มเพศหลากหลายและประชาชนในแคนาดาเป็นอย่างมาก ตามด้วย มาคอง นายกรัฐมนตรีประเทศฝรั่งเศสที่ประกาศใช้หลักมิติทางเพศเพื่อจัดสรรให้ที่รัฐมนตรีมีความสมดุลในเรื่องเพศ จึงทำให้เห็นความตั้งใจของผู้นำโลกรุ่นใหม่ที่มีความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ และเห็นวิถีคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนของประเทศนั้นๆ ว่ามีพื้นฐานของการทำความเข้าใจเรื่องคนเท่ากัน การเรียนรู้ที่จะอยู่กันในหลากวัฒนธรรมและการเคารพในความแตกต่างในฐานะพลเมืองเป็นอย่างดี

ในการประชุมระดับสูงกับองค์การสหประชาชาติ ผู้แทนหลายประเทศทั่วโลก ตั้งแต่ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีในหลายประเทศ ต่างแสดงทัศนคติในการทำงานด้านสิทธิทางเพศ ถือเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก หลายคนกล่าวในที่

ประชุมได้อย่างน่าประทับใจ เข้าใจประเด็นและมีข้อเสนอที่เห็นกลไกความร่วมมือ หลายคนอาจจะคิดว่าในการประชุมระหว่างประเทศจะพูดหรืออ่านบทเขียนอะไรออกมาก็ได้ในที่ประชุม จะเลือกเอาคำพูดสวยหรูแค่ไหนก็ได้ แต่หากดูในรายละเอียดจากการประชุม ก็ได้เห็นผู้นำหลายประเทศมีวิธีการนำนโยบายไปปฏิบัติ และผลักดันจนมีผลงานการพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชน ทำให้ศักยภาพของการบริหารประเทศมีมุมด้านสิทธิทางเพศมากขึ้น สะท้อนถึงพื้นฐานความเข้าใจเรื่องสิทธิของประเทศนั้นๆ ที่ได้คิดวางแผนและลงมือทำให้ออกมาในรูปของนโยบาย กฎหมาย เช่น กฎหมายการแต่งงานของคนรักเพศเดียวกัน กฎหมายการรับรองเพศ ถือเป็นส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง

การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นประเด็นการสื่อสารสังคมของกลุ่ม LGBTQ ที่ใช้พื้นที่ในการแสดงออกทางเพศภาวะแรกเริ่มกิจกรรมแนวนี้เป็นงานของนักรณรงค์ที่รวมกลุ่มกันทำเรื่องนี้ในด้านการรำลึกถึงเหตุการณ์ต่อต้านและใช้ความรุนแรงสื่อใจความสำคัญเรื่องความเสมอภาคและความเท่าเทียม มีการสนับสนุนของแหล่งทุนจากภาคเอกชนมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่ากลุ่มทุนในโลกแบบทุนนิยมส่งผลด้านบวกต่อการจัดงานของผู้มีความหลากหลายทางเพศ แม้จุดประสงค์อยู่ที่การพยายามใช้กลไกการตลาดเพื่อสังคม หรือการลงทุนกับประเด็นสังคม และสนับสนุนด้านเงินทุนจำนวนมาก แต่ก็นับเป็นผลลัพธ์คุ้มค่า ทำให้เกิดมูลค่าและคุณค่าของทั้งองค์กรและสินค้าของยี่ห้ออื่นๆ เป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภคต่อในสินค้าและบริการมากขึ้น มองกลุ่ม LGBTQ เป็นกลุ่มลูกค้ากลุ่มใหม่ที่ต้องติดตามด้วยความเข้าใจในเรื่องความทันสมัยและกำลังซื้อต่อสินค้า ทุนจึงเป็นอีกแรงหนึ่งของการทำงานเคลื่อนไหวในสิทธิความหลากหลายทางเพศ หากเทียบกับเมื่อก่อนที่มีการใช้กลไกทางการ เมืองหลักคือการพยายามสร้างความเข้าใจสิทธิกับพรรคการเมือง มีนักการเมืองสนับสนุนให้เป็นนโยบาย ระยะเวลาสั่งสมจนทำให้สามารถมีนักการเมืองที่สนับสนุนสิทธิและมีตัวตนของเพศหลากหลายอยู่ในสภา แต่กลไกกลายมาแนวของการทำงานเรื่องสิทธิที่อิงกับแหล่งทุนทางภาคธุรกิจมีแนวโน้มสูงขึ้น งานของ The Economist เป็นอีกข้อยืนยันหนึ่งการศึกษาโครงการ #EcoPride Pride and Prejudice ภาคธุรกิจและเศรษฐกิจเพื่อเพศหลากหลาย ที่ให้บรรดาผู้นำองค์กร ผู้บริหารระดับสูง ออกมากล่าวถึงนโยบายการสนับสนุน LGBTQ ในภาคธุรกิจ และประเทศไทยเคยจัดงานประชุมทำนองนี้หนึ่งครั้งโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ UNDP มีบริษัทชั้นนำในไทยเข้าร่วมกว่าสิบบริษัท แต่ก็เป็นที่สะท้อนว่าภาคธุรกิจไทยห่างไกลจากแนวคิดเรื่องสิทธิอยู่มาก

หากกล่าวถึงระบบการให้บริการทางสวัสดิการที่มีต่อการกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พบว่า มีการสำหรับสวัสดิการสังคมด้านอื่นๆ ยังไม่พบหลักฐานหรือการศึกษาวิจัยที่ชัดเจนทั้งในทางนโยบายและในทางปฏิบัติ กล่าวได้ว่าความรู้ในการทำงานกับกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และข้อมูลที่เป็นหลักฐานในเชิงสถิติหรือรายงานที่เป็นประโยชน์และจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่มีการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมทั้งในระดับปฏิบัติ คือการรวบรวมประเด็นและลุกขึ้นมาเรียกร้องด้วยตนเอง เช่น การเปลี่ยนคำหน้านาม กฎหมายแต่งงานของคนรักเพศเดียวกัน รวมทั้งการเคลื่อนไหวในระดับนโยบาย เช่น กรณีใบ สด.43 การเกณฑ์ทหารของกะเทยในการขอให้มีการเปลี่ยนแปลงการระบุให้เป็นบุคคลเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด หรือแม้แต่การเคลื่อนไหวในการผลักดันพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ.2558 การขานรับของภาครัฐมีน้อยมากหากเทียบกับปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องด้วยกลไกในระบบของราชการยังไม่สามารถรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริง งานส่วนใหญ่จึงเป็นงานของกลุ่มของนักเคลื่อนไหวหรือภาคประชาสังคม ไม่เพียงพอและตอบสนองต่อปัญหาได้ทันทั่วถึง สังคมไทยจะมีแนวโน้มการยอมรับความหลากหลายทางเพศได้มากขึ้นแบบทีละเรื่องอย่างช้าๆ ค่อยเป็นค่อยไป ไม่ก้าวกระโดดในด้านสิทธิแต่ในทางกลับกันในด้านทุนนิยม บริโคนิยม การท่องเที่ยวจะถดถอยไปไว้มากเพื่อตอบใจของเพศหลากหลาย

พัฒนาการของวิชาชีพและองค์ความรู้สังคมสงเคราะห์ในระดับสากลมีการให้บริการที่มีความละเอียดอ่อนต่อประเด็นความหลากหลายทางเพศและขยายไปถึงการดูแลกลุ่มประชากรที่มีความเฉพาะเรื่องอัตลักษณ์และเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบาง ภารกิจการปฏิบัติการให้การช่วยเหลือตามแนวทางของการต่อต้านการกดขี่ การเลือกปฏิบัติ การตีตราและการสร้างความเสมอภาค (ลูตีพร ศิริพันธ์ พันธเสน, 2554, น.60) จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่นักสังคมสงเคราะห์ในสังคมไทยสามารถ

เลือกรับ ปรับใช้ให้เท่าทันต่อสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาระบบการให้บริการในระดับเฉพาะรายกับกลุ่มเพศหลากหลาย เนื่องจากยังเป็นกลุ่มที่ต้องการการสนับสนุนให้ชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียม

รายการอ้างอิง

- กิติกร สันติประภา. (2550). การลวนลามทางเพศกะเทย: นัยสำคัญในวาทกรรมรักต่างเพศ. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษา ศึกษบัณฑิต. สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฐิติพร ศิริพันธ์ พันธเสน. (2554). การวิจัยทางสังคมสงเคราะห์: นัยยะสำคัญเชิงทฤษฎีต่อการพัฒนาองค์ความรู้ชำนาญการ ด้านเดินเยวชนและครอบครัว (45-81) ในรวมบทความด้านการพัฒนาเด็กและครอบครัว 2554, มาลี จิรวัดนานนท์ บรรณาธิการ.
- วิลาสินี พิพิธกุลม. (2547). สามเพศสี่รสี่เพศวิถี: การปรับโฉมใหม่ของวาทกรรมเพศสภาพและเพศวิถีในยุคสังคมไทยร่วมสมัย ในกาญจนา แก้วเทพและพิศรา แซ่ก้วย (บรรณาธิการ). *เพศวิถี: วันวาน วันนี้และวันพรุ่งนี้ที่ไม่เหมือนเดิม*. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์.
- สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร และคณะ. (2551). *ชีวิต ตัวตน และเรื่องเพศของสาว*. มูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สิทธิพันธ์ บุญญาภิสมภาร. (2551). *แม่รับได้: การยอมรับของครอบครัวที่มีลูกเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญตีการพิมพ์
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ปี 2547-2550 ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- Costa, L. & Matzner, A. (2007). *Personal Narratives of Thailand's Transgendered Youth*. The Haworth Press. New York.
- Davis, C. (2004). *Social Work Practice with Transgender and Gender Nonconforming People*. Routledge.
- Godwin, J. (2010). *Legal environments, human rights and HIV responses among men who have sex with men and transgender people in Asia and the Pacific*. UNDP, APCOM.
- HIVOS. (2010). *Asia and Pacific Youth Voices Consultations*. Bangkok.
- Kurland, R. & Salmon, R. (2005) *Group Work VS. Case Work in a Group: Principle and Implications for Teaching and Practice*. The Haworth Press. New York.
- Winter, K. (2008). *Gender Madness in American Psychiatry Essays from the Struggles for Dignity*. GID Reform Advocates.
- Winter, S. (2009). Cultural Consideration for the World Professional Association for Transgender Health's Standards of Care : The Asia Perspective. *International Journal of Transgenderism*. Routledge.
- Winter, S. (2012). *Lost in Transition: Transgender people, Rights and HIV Vulnerability in the Asia-Pacific Region*. UNDP.